

СОЊА АТАНАСИЈЕВИЋ

СТВАР

Прснула је парфем иза увета, на надланицу и на теме, и погледала на сат – млада девојка нежне пути, дугачке смеђе косе коју управо покушава да укроти шналом на потиљку – морала би да пожуре, помисли, филм почиње у осам, Лука је откад кренуо из блока. Као и увек, оставља на радном столу отворене књиге, јер јој се чини да тако остаје у енергетској вези с уџбеником и да знање наставља да јој плави мождане ћелије. Обува балетанке од браон коже и баца поглед на своју фигуру у великом огледалу у предсобљу. Тамножуте панталоне дизајниране као јахачке и јакна у боји ципела. И кошуља у „барбари” дезену чија крагна вири из оковратника јакне. Задовољна је изгледом. Дођи пробај лењу питу, охладила се, додацује мајка из трпезарије. Не могу, опрала сам зубе. Нећеш дуго? додаје. Нећу, одговара, и креће ка излазним вратима. Провири! додацује мајка. Е, смараш, мама, негодује Јелена, али се ипак начас појављује у довратнику трпезарије да би мајка видела – како се скоцкала. Отац је већ заваљен у фотељи, чека дневник. Лепо, каже јој, смешећи се. Ама, мама, ништа посебно, идем у биоскоп, само ме задржаваш...

Дочекаће је мајски сумрак који би био још лепши да није било влаге у ваздуху и ниских, претећих облака. Требало је да понесем кишобран, помишља. Пролази парком између зграда и пење се узвишицом на којој запажа беличасте звончиће, на сумрачној светлости личе на комадиће леда. Избија на стазу поред Западне капције града, окружене громадама од облака. Подсећа на средњовековну тврђаву. Дубоко удише мирис липе удубљена у бајковити приказ. А мрежа се тка. Тако ће размишљати касније, када се Ствар већ буде десила и прошло мало времена. Мрежа, чији први бод нехотице одрађује нечија идеја, њена или Лукина, да те вечери

одгледају неки филм у биоскопу, у Земуну, није запамтила назив филма, дакле, само мали мождани импулс, можда изазван погледом на дневне новине. Безазлена, сићушна ментална активност – изабрати филм, време пројекције, изаћи из куће у одређено време, увек може мало пре или мало касније, али у мрежу се утка један једини тренутак. Лифт се може чекати краће или дуже. За то време сенке у оближњим парковима започињу плес. Једна од њих плови према нашој мрежи.

Могла бих да напишем песму кад се вратим, помишља, непрекидно гледајући у кулу коју облаци управо обљубљују. Кратак занос који одузима опрез, и он ће, према њеној анализи, ући у мрежу. И, напokon, није да нам космос не шаље баш никаква упозорења. У тренутку кад скреће десно и ступа на стазу којом треба да продужи наниже 400-500 метара до аутобуског стајалишта, где ће се наћи с Луком, који јој је већ послао поруку да је стигао, присећа се лудака који јој је једне вечери на том месту ишао у сусрет. Био је сумрак, као и те вечери, и у руци је држао набрекли уд, нешто вичући, не сећа се шта, чак се и није обраћао њој, само се сећа да је убрзала корак, како би се што пре мимоишли, мислила је да ако се окрене и почне да бежи, да би то његовом оштећеном уму могао бити подстрек да појури за њом. Кад су се приближили једно другом, пре него што ће се мимоићи, погледао ју је безумно, широко осмехнут, го до појаса, и као пиштољем нанишанио према њој црном Ствари, церекајући се – тада је већ потрчала и наставила да трчи најбрже што је могла. И сећа се да је дувао снажан ветар њој у леђа и да се зауставила тек пошто је стигла до првих људских прилика, на аутобуском стајалишту, осетивши да се тресе.

Али те бајковите вечери ваздух се није померао, као ни облаци, који су се постројени, чекајући команду за паљбу, забављали витком кулом. Стиже на време, помислила је, погледавши на сат, не мора баш толико да жури. Да ли да ипак пређе на другу страну аутопута, пита се, присећајући се лудака, видевши да на стази тренутно нема никога, а онда се насмеја у себи. Ма, глупости, да сад прелази аутопут, помисли, и крену даље, те ће касније, у њеним анализама, наравно, и овај моменат улетети у мрежу, можда под ознаком лењост, недовољни опрез, или одсуство мудрости за знаке које космос попут звери порађа из часа у час, вођен силом која би, у дослуху с нашим инстинктима, да сачува живот. Тек, кренула је даље. Мрежа се плела, а наша мува је полако у њу улетала.

Баш кад је завукла руку у џеп јакне да извади телефон и пошаље поруку Луки да стиже, десио се шум, непосредно иза њених леђа, кратак али јасан, као украс у композицији, у уобичајеној

монотонј мелодији града, злослутни украс од неколико потмулих тонова, не успева ни да се осврне, само ће крајичком ока, тик изнад своје главе, спазити лебдећу црну маску с кратким усправним ушима. Не стиже да доврши мисао да је то неко ко је познаје, ко се шали, да то само и може бити Шала – наивна мала мисао остаје замрзнута, јер се мушко тело с маском на лицу баца на њу, његова шака је већ на њеним устима, падају заједно са стазе на травњак, а онда је брзо подиже и одвлачи даље од тротоара, дубље у мрак, и тек тад постаје свесна оштрице ножа на свом врату, који држи у једној руци, док јој другом стеже уста, и нос, те скоро губи дах. Некако успева да ослободи ноздрве и дође до ваздуха, и тада јој бритка мисао севну кроз главу – зар је ово крај? Ово је мој крај? Силоваће је и убиће је, или ће је прво убити, зар је могуће да је то крај, ово је све од живота – као спрдња. У њиховој непосредној близини, преко ограде од шимшира, видела су се треперава светла у приземним кућама, помишља на дневник који је почео, осећа болну завист према људима који седе пред телевизорима, помишља на родитеље који то исто чине, на Луку који је чека на станици, али му не пада на памет да је позове, да јој крене у сусрет. Тад потражи руком свој телефон у џепу и напипа празнину, што је додатно порази – као да јој је он и могао помоћи – схвати да јој је испао док су се котрљали низ падину. (Њих двоје заједно, већ смештени у заједнички субјекат.) Лука је удубљен у своје мисли и чека је, а навикао је да она касни, размишља, ако се уопште активност њеног мозга сада може назвати мишљењем. Мишљење као организовани ментални процес је закочено, тек спорадичне мисли блескају, више као трзаји загрцнутог ума.

Онда чује гласни шапат за вратом, нећу ти ништа, од чега је подилази језа, успева да изговори, пусти ме – као типична жртва – како је, ето, одједном ускочила у калуп где ће се за наредних неколико минута од њене посебности испећи типични случај који ће спремно дочекати јутарња штампа! Нуди му новац, пошто је мало попустио стисак шаке преко њених усана, који ће надаље наставити да дозира, као да жели разговор, ту и тамо очекујући њен глас – изгледа да му није важно само њено тело – схвата да хоће некакав преговор, а она би само да се та изненадна рупа у времену затвори и избаци је на стазу, да настави да хода и живи, слободна. Нећу новац, каже, од чега је поново хвата језа. Не жели новац. Понавља још неколико пута, нећу ти ништа, и онда коначно чује – само да те мало дирам. Покушава да врисне, одмахујући главом, али је рука стеже још јаче, и мозгом јој проструји мисао, гротескна, једна од оних потпуно аутономних, да јој је нож чак пријатељ, да су му руке блокиране, једна је на дршци ножа, друга на њеним

устима, рекао је шта хоће, „чуо” је њен одговор, сад је ствар јаснија, време се помакло, она на то не пристаје, или ће је убити или пустити – и време се поново кочи. Тишина прекидана звуцима возила, апсолутно одсуство људских прилика у милионском граду, удешено законом вероватноће, громаде од облака стиснуте уз кулу, бледа светлост иза допола спуштене ролетне у прозорском окну најближе куће, која скрива људе, обичне добре људе који не слуте драму у својој непосредној близини, безазлене сенке неколико стабала дрвећа, једва чујни шум лишћа – то је све од света који јој се нуди у том часу.

И онда осети из његових уста задах на запршку, који јој неочекивано ули наду, не зна ни сама зашто – за наду је увек потребно сасвим мало – али зашто би јој пет-шест грама сушене млевене паприке помешане с брашном, пропржене на уљу, донело наду? Чест мирис који се осети и у хаусторима, можда баш зато тако животан, заправо у том часу једини трачак толико потребног обичног живота, на мрачној падини, у симбиози с психопатом – коначно обоје уловљени у мрежу коју тка неко трећи – с ножем на врату и шаком преко усана, која се влажи од њеног даха, јер она још дише, те тако већ почињу да размењују своје телесне течности, и готово је сигурна да он станује у некој од оближњих војних зграда, да има жену, породицу, или родитеље, или само мајку, да је тог поподнева ручао паприкаш или гулаш, или ђувеч, справљен женском руком, и не зна зашто јој управо та женска рука доноси искру наде. По гласу, пригушеном и промуклом, који ће добро запамтити, рекло би се да је стар неких 40 или 50 година, њој је 19. Сад већ прилично затамњеним небом пролете птица, крила оперважених надолазећом ноћи, коју можда неће доживети, помисли. Изненада, на пешачкој стази стотинак метара ниже, угледа надолазећу фигуру мушкарца с дететом на раменима, чије су ножице спокојно висиле низ његове груди, било је јасно да их и он види, пусти ме, молим те као сестра, рече, уопште не зна откуд јој је та сестра пала на памет, стисак се начас појача, и потраја, и кад већ осети да се гуши, јер јој је пригњечио и ноздрве – попусти. Тада чу иза својих леђа, иди, али не трчи, и не вичи, иначе ћу те убити. И пошто начини неколико несигурних корака, попут пилета које излази из љуске, огласи се њен мобилни телефон из траве, метализирано и прегласно, што је пресече, те се затетура, замало не паде. Не дирај телефон, чу његове речи, што јој није ни пало на памет. У каснијим премотавањима тог догађаја, увек би у том часу, када је телефон позвонио, понекад и гласно, љутито проговарала, касно, Лука, касно си се сетио! Јеби се, Лука, јеби се! И никада му и неће опростити што није предосетио да се нешто дешава, што није кренуо

да је потражи, знао је којим путем стиже, него је стајао на аутобуској станици и размишљао о ко зна каквим глупостима, док се она опраштала од живота. Зар нису врло брзо од почетка везе много пута заједнички устврдили да су се њихове душе одувек тражиле, да су они заправо две половине једног бића, које су се нашле и саставиле, и више се неће одвајати, заклињали су се. Чак би некада, током узнемирујућих присећања на тај догађај, после тих речи, касно је, Лука, касно, додала – нас двоје смо се већ договорили, психопата и ја – скоро зажаливши у делићу секунде, прљавим, најпрљавијим и најпримитивнијим делом мозга, што је ипак није силовао – Луки у инат.

Остаће јој дилема да ли ју је спасао човек с дететом или имажинарна сестра. Ко зна, размишљаће много доцније, у том грчу двају тела, двају меканих тела спојених сечивом које се још није заболо, у драматичном узбуђењу, једном вероватно сексуалном, другом – услед паничног страха од онога што ће можда уследити, тај болесни ум могао је лучити ко зна шта у њено несвесно, да, то је то, закључиће, њихови несвесни садржаји смуљали су се у један, под теретом околности, а њено спасоносно препознавање фигуре сестре – јер несвесно шта друго и чини него покушава да нас одржи у животу – учиниће да и његово несвесно, штитећи још увек здрави део тог бића, препозна пут спаса за њега самог, пошаље импулс разуму који ће натерати руку да ослаби стисак. Можда има сестру у инвалидским колицима, размишљаће, можда је умрла, настрадала, можда ју је силовао. Како год било, годинама, настојаће да се ослободи беса према човеку који је био узрок њене највеће трауме, да превазиђе и мржњу и страх. У свему је успела осим у страху. Остао је на леђима, заједно са шумом од којег је све почело, завукао се у поткожно ткиво и притајио, догађај се утиснуо у његову ћелијску меморију, фигурица човека с црном ушатом маском – попут карактеристичних цртежа црне вештице с метлом, на позадини од тиркизног неба – ушла је у сваки атом и уградила се, произвевши трајни „леђни” страх. Та леђа више никада неће мислити да су безбедна и неће постојати ништа да их у то разuverи, јер су изгубила везу с центром, стекла сопствену меморију.

Тада, на травњаку, те његове речи, иди, али не трчи, воли свим срцем, као што ништа дотад није волела, оне управљају њом, она је диригована Ствар, креће се и чини тачно оно што је казао, те речи јој управо удахњују нови живот, један је оставила, почео је други и он је његов творац. Он је добар према њој, понаша се као према сестри. Душа од човека. Могао је да је силује, да је убије, није учинио ништа од тога. Могао је да сачека да човек с дететом прође, не би их ни приметио ту у мраку, међу дрвем. Имао је

прилику коју није искористио. Добричина. Ретки су такви људи. Пружи им се прилика, они је не искористе, зарад добра другог. Ходај, строго каже себи, не вичи, не плачи, само ходај, уто доспева на стазу, не осврћи се (у митовима је то увек кобно), само ходај. И тек пошто се мимоишла с човеком са дететом, почиње да трчи.

Све што је те вечери имала на себи, јакну, панталоне, кошуљу, сутрадан је одложила у велику најлонску кесу и спустила поред контејнера.

Међутим, оно што никако није могла да одложи и баци, био је Шум. Шум који је претходио ружној Ствари, шум који чује иза леђа. Нарочито док хода пешачком стазом, било какав шум произвео би њен трзај, који је касније успевала да контролише, али би застајала и пропуштала пролазника. Њена стварност је променила обличје. Исто тако и њен сан. Више од годину дана откако јој се десила ружна Ствар, није спавала леђима окренута ка унутрашњости собе, већ чврсто припијена уза зид, који је пружао пријатну сигурност, док се изнова и изнова питала зашто ју је пустио.

А двадесетак година касније...

(Из романа у насћајању)